

تحلیل جامعه‌شناختی رویکردهای نوین ورزش‌های المپیکی در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل

کیکاوس سعیدی^۱

بهرام قدیمی^۲

کاوه خبیری^۳

محمدعلی اصلانخانی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۶/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۰/۴

امر ورزش امروزه محدوده وسیعی را متوجه خود نموده است. اینک ورزش نماد صلح و همزیستی، تحمل و یکدیگرپذیری و زمینه ساز و سازماندهی کننده ارتباطات اقوام در سطح جهان زیر چتر صلح‌پذیری و امنیت است. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل جامعه‌شناختی رویکردهای نوین ورزش‌های المپیکی در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل است. روش پژوهش حاضر از نوع کمی و کیفی، به لحاظ هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی بود که با بررسی ادبیات پیشینه مرتبط با این زمینه و انجام مصاحبه کیفی (تحلیل محتوا) با ۱۲ متخصص حوزه المپیک، مؤلفه‌ها و گویه‌های توسعه صلح و دوستی بین‌الملل در ورزش‌های المپیکی شناسایی شد. جامعه آماری شامل ۳۷ نفر از مدیران ارشد ورزشی حوزه المپیک بود که مصاحبه با نمونه‌های آماری بر مبنای تکنیک گلوله برفی و تا اشیاع نظری پیش رفت. پس از کدگذاری و تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته به تدوین پرسشنامه اقدام شد. در بخش کمی نیز برای تحلیل داده‌ها از

۱. دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی ورزشی، گروه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشیار، گروه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Dr.b.ghadimi@gmail.com

۳. استادیار، فیزیولوژی ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۴. استاد تمام، گروه رفتار حرکتی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

آمار توصیفی، تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی و نیز آزمون تی جهت تعیین تناسب مدل استفاده گردید. نرم افزارهای مورد استفاده SPSS-۲۲ و لیزرل بودند. در تحلیل عاملی اکتشافی برای تجزیه و تحلیل ۴۱ گویه پرسشنامه اولیه، از روش تحلیل عناصر اصلی با چرخش عمودی و تکنیک واریماکس استفاده شد و مقدار شاخص پایایی بر اساس ضریب آلفای کرونباخ معادل ۰/۷۹۹ به دست آمد. همچنین چهار مؤلفه به عنوان عوامل کلیدی رویکرد نوین المپیک به صلح و دوستی شناسایی شدند که میزان اثرات کلی این مؤلفه‌ها برابر ۵۶/۸۲۳ درصد بوده است.

واژگان کلیدی: ورزش، المپیک، صلح و دوستی بین‌الملل

مقدمه

امر ورزش امروزه محدوده وسیعی را متوجه خود نموده است. ورزش به عنوان یک صنعت بزرگ با پتانسیل بالا حوزه‌های گسترده‌تری را شامل فرهنگ، اقتصاد و سیاست در خود جای داده که همین امر موجب شده تا توجهات بسیاری را به خود جلب نماید. صلح، یک آرمان جهانی و یکی از مهمترین ضرورت‌های زمانه ما است و بنیاد زندگی انسانی را تشکیل می‌دهد. تحقق پیشرفت جامعه و حاکمیت آرامش و خوشبختی نیازمند برقراری صلح است. صلح فقط ارتباط نیست، بلکه عبارت است از: تبادل افکار و ذهنیات، محبت متقابل و پذیرفتن یک دیگر. یکی از اهداف جنبش المپیک، مؤثر بودن در پایان بخشیدن به مناقشات بین‌المللی و سیاسی و توسعه صلح است. روابط سیاسی بین کشورها همواره یکی از نکات مهم و قابل ذکر در مسابقات ورزشی بوده و نقش آن انکارناپذیر است (بریمانی، ۱۳۹۶: ۱۰۹). تحلیل ورزش به ما چیزهای زیادی درباره روابط بین‌الملل می‌آموزد؛ از توسعه صلح و جنگ گرفته تا همگرایی قومیت‌ها و ناسیونالیسم ورزش که یکی از ملزومات اساسی زندگی اجتماعی امروز و از عرصه‌های بسیار مهمی است که حکومت‌ها، افراد و سازمان‌های بین‌المللی با آگاهی کامل از ابعاد سیاسی و اجتماعی آن، همواره تمایل داشته‌اند تا از آن برای دستیابی به اهداف مورد نظر خود بهره‌برداری کنند. از آنجایی که ورزش بر افکار عمومی تأثیر می‌گذارد، از این طریق قادر به تأثیرگذاری بر دیپلماسی عمومی نیز هست. ورزش نماد صلح و همزیستی، تحمل و یکدیگرپذیری و زمینه‌ساز و سازماندهی‌کننده ارتباطات اقوام در سطح جهان زیر چتر صلح‌پذیری و امنیت است (جاوید، ۱۳۹۰: ۶۵).

هنگامی که بارون دو کوبرتین بیش از یک قرن پیش بازی‌های المپیک را احیا کرد، چیزی بیش از بازی کردن و مسابقه دادن در ذهن داشت. وی امیدوار بود که این بازی‌ها مثالی را ارائه دهند که چگونه گروهی از مردم برای رسیدن به یک هدف مشترک، مانند تبدیل شدن به بهترین ورزشکاران جهان، دنیا را به مکانی بهتر برای زندگی تبدیل می‌کنند. با این حال استفاده از بازی‌های المپیک به عنوان بستری برای درک و صلح بین‌المللی مفهوم اصلی نبود. بازی‌های المپیک باستان در قالب یک آتش بس المپیک در طول مسابقات صلح را تقویت می‌کردند. امروزه، کمیته بین‌المللی المپیک هنوز هم برای پیروی جهانی از آتش بس المپیک در طول بازی‌ها مبارزه می‌کند و متعهد به ارتقای صلح از طریق ورزش و فراتر از آن است (کمیته بین‌المللی المپیک^۱)

عقاید و باورهای مندرج در این جنبش در مورد ظرفیت ورزش برای ارتقای همزیستی مسالمت‌آمیز ریشه تاریخی طولانی دارد. شاید اولین نشانه ارتباط گفتمانی بین ورزش و صلح، به آتش بس المپیک برمی‌گردد که در قلب بازی‌های المپیک باستان قرار داشت. برای تقریباً دوازده قرن، از سال ۷۷۶ قبل از میلاد تا ۳۹۳ میلادی، بازی‌های المپیک و آتش بس المپیک دست به دست هم دادند و در پس زمینه جنگ تقریباً دائمی بین شهرهای درگیر یونان قرار گرفتند (جیالیانوتی^۲، ۲۰۱۱)

در دوران مدرن، بازی المپیک یک رویداد ورزشی صرف نیست، بلکه یک رویداد فرهنگی است که تأثیر

1. International Olympic Committee

2. Giulianiotti

قابل توجهی در سیاست و جامعه بین‌المللی دارد. در منشور المپیک، هدف المپسم این است که همه جا ورزش را در خدمت رشد هماهنگ انسان، با هدف ارتقای جامعه‌ای صلح‌آمیز با حفظ کرامت انسانی قرار دهد (منشور المپیک^۱، ۲۰۰۶).

از زمان پیر دو کوبرتین (۱۹۲۵-۱۸۹۶) نقش المپسم تغییری نکرده است. صلح یکی از اهداف اصلی آن است. در نوشتار کوبرتین، المپسم مفهوم اصلی است و ما هنوز نتوانسته‌ایم دامنه امکانات آن را کشف کنیم. همان‌طور که ابعاد دانش خود را پیش می‌بریم، سعی می‌کنیم در ادامه مسیر خود با تغییر سریع شرایط انسانی و پدیده‌های اجتماعی، اصول اساسی المپسم را در ذهن خود حفظ نماییم. با حمایت خوان آنتونیو سامارانچ (هفتمین رئیس IOC) و ادامه مسیر وی توسط سایر روسا، استراتژی استفاده از ورزش و المپیک به عنوان ابزاری برای تقویت گفتگوها و سازش برای صلح، نیرو گرفته است. کمیته بین‌المللی المپیک با همکاری سازمان ملل متحد یک پروژه پایدار را برای ارتقای صلح از طریق ورزش آغاز کرده است (لی^۲، ۲۰۱۸).

توجه به ارتباطات بین ورزش، صلح و حل تعارض در سال‌های اخیر افزایش یافته است. جنبش «ورزش برای توسعه و صلح»^۳ به عنوان عنصری مهم در جامعه مدنی جهانی ظاهر شده و از اواخر دهه ۱۹۹۰، این جنبش گسترشی ناگهانی و هماهنگی فزاینده‌ای را تجربه کرده است (رامون اسپایچ^۴، ۲۰۱۲).

برجسته ساختن ابعاد مثبت ورزش در سطح بین‌المللی، همان ایجاد روابط دوستانه است؛ چنان‌که می‌توان با راهکارهای مناسب و اتخاذ سیاست‌های مناسب باعث ایجاد شرایطی شد که ورزش، پاکی خود را حفظ و در حل کشمکش‌های بین‌المللی و ایجاد صلح نقش مؤثری را ایفا کند. ورزش بخش مهمی از نظام بین‌الملل است و هم‌زمان از آن شکل می‌گیرد و در آن تأثیر می‌گذارد. درک این مفهوم، راهی به سوی این فهم می‌گشاید که از ورزش می‌توان در ایجاد صلح، روابط دوستانه بین کشورها، توسعه و مبارزه با فقر و جنایت استفاده کرد. تحقق پیشرفت جامعه و حاکمیت آرامش و خوشبختی نیاز به صلح دارد. یکی از اهداف جنبش المپیک، مؤثر بودن در پایان بخشیدن به مناقشات بین‌المللی و سیاسی و توسعه صلح است. (بریمانی، ۱۳۹۶: ۱۰۸).

وسایل ارتباطی شنیداری و دیداری، عرصه ورزش را به صحنه نمایش جهانی تبدیل کرده است؛ به طوری که گرایش فزاینده به ورزش باعث پیدایش مسائل و موضوعاتی شده است که ذاتاً ماهیت سیاسی و اجتماعی دارند (التیامی‌نیا، عزیزآبادی، ۱۳۹۴). تحلیل ورزش به ما چیزهای زیادی درباره روابط بین‌الملل یاد می‌آموزد؛ از توسعه صلح و جنگ گرفته تا هم‌گرایی قومیت‌ها و ناسیونالیسم. ورزش، یکی از ملزومات اساسی زندگی اجتماعی امروز و از عرصه‌های بسیار مهمی است که حکومت‌ها، افراد و سازمان‌های بین‌المللی با آگاهی کامل از ابعاد سیاسی و اجتماعی آن، همواره تمایل داشته‌اند تا از آن برای دست‌یابی به اهداف موردنظر خود بهره‌برداری کنند. از آنجا که ورزش بر افکار عمومی تأثیر می‌گذارد، از این طریق قادر به تأثیرگذاری بر دیپلماسی عمومی نیز هست. ورزش نماد صلح و هم‌زیستی، تحمل و یکدیگرپذیری، زمینه‌ساز و سازمان‌دهی‌کننده

1. Olympic Charter
2. Chungmi Lee
3. sport for development and peace
4. Ramón Spaaij

ارتباطات اقوام در سطح جهان زیر چتر صلح پذیری و امنیت است. نلسون ماندلا می گوید: «ورزش می تواند دنیا را عوض کند، قدرت الهام خلق کند و انسان ها را به گونه ای که تا به حال تصور آن نمی رفته، متحد کند. ورزش می تواند خالق امید و ابزاری برای صلح باشد» (جاوید، ۱۳۹۰: ۸۰). یکی از پدیده های مهم ورزشی که نمایانگر رابطه صلح جهانی و ورزش بوده و همواره یک ارتباط تنگاتنگ با مفهوم صلح داشته، المپیک بوده است. پنج حلقه المپیک با هدف همبستگی قاره های جهان طراحی شده است؛ همان گونه که رنگ های این حلقه ها مختلف اند، ورزشکاران جهان از رنگ ها و نژادهای مختلف با شرایط سیاسی و اجتماعی گوناگون، هر چهار سال یک بار در بزرگ ترین رویداد ورزشی جهان گرد هم می آیند تا جنگ و رقابت آن ها هم صلح و دوستی را با خود بیاورد. اصول اساسی المپیزم بیان می کند که المپیک به دور از هر گونه تبعیض نژادی، سیاسی و جنسیتی و در فضایی کاملاً صلح آمیز در حال انجام است.

۲۲۱

با افزایش سریع و روبه گسترش آثار و نوشته هایی که به بررسی جامعه شناسی ورزش می پردازند، تحلیل علمی تأثیر متقابل ورزش و جامعه نسبتاً تثبیت شده و عناوین موجود در مجموعه ورزش در جامعه جهانی گواه این امر است. این مطالعات نشان می دهد که تحلیل ورزش به ما چیزهای زیادی درباره صلح و روابط بین الملل یاد می دهد؛ از اقتصاد جهانی نئولیبرال و دیپلماسی و جنگ گرفته تا جهانی سازی فرهنگی، شکل گیری هویت ملی و رسانه ها. با وجود این، نمونه های یادشده از روابط میان ورزش و محیط بین الملل تا حد زیاد در نوشته های کارشناسان تاریخ، حقوق، مطالعات ورزشی و به ویژه جامعه شناسی آمده است و متون بسیار کمی از رشته علمی روابط بین الملل به ورزش اختصاص یافته است. بورديو امر ورزشی را که ظاهراً غیرسیاسی است، پهنه و میدانی برای رقابت بر سر قدرت می داند. به گفته وی، مردم داوطلبانه وارد سازمان های ورزشی شده اند و از طریق رقابت، خشونت خود را تخلیه می کنند. حکومت ها نیز سازمان های ورزشی را به رسمیت می شناسند تا از آن طریق به بسیج توده ها و فتح آنان بپردازند. پتانسیل قدرت در ورزش باعث می شود احزاب سیاسی، اتحادیه ها، کلیساها و مراکز سرمایه وارد این عرصه شوند. مارسل موس، جامعه شناس شهیر فرانسوی ورزش را کنشی فرهنگی دانسته و بر آن است که رفتارهای ورزشی از سنخ رفتارهای طبیعی نیستند، بلکه فرهنگی اند و مجموعه ای از رفتارهای نمادی وابسته به حیثیت و موقعیتی را که هر فرد در سلسله مراتب اجتماعی احراز کرده است، در برمی گیرد. تحلیل موس از ورزش به تدریج زمینه تحلیل های سیاسی و اجتماعی گسترده های از ورزش را فراهم کرد (نوع پرست، ۱۳۸۸: ۷). در دهه ۶۰، نوربرت الیاس در تحلیل و تعبیری شگفت انگیز و جدیدی اعلام کرد: «ورزش کلید شناخت جامعه است». به اعتقاد الیاس، تمدن ها و جوامع از سده های گذشته تاکنون با درونی کردن تدریجی فشارهای اجتماعی سخت گیرانه به صلح آمیز شدن رسوم اخلاقی کمک کردند تا آن جا که در این فرآیند خودکنترلی، بدن در خط مقدم جای گرفته است. (شهابی، ۱۳۹۳: ۲۰-۲۱). به لحاظ منطقی، کشوری که حدود یک درصد از جمعیت جهان را داراست، باید حداقل سهمی معادل ادرصد ارزش افزوده فوق را داشته باشد؛ ولی سهم این صنعت در تولید ناخالص داخلی ما بسیار کمتر از یک درصد تولید ناخالص جهانی در شاخه ورزش است (صباغیان، ۱۳۹۳: ۱۳۹). بازی های المپیک با المپید ورزشی به جشنواره ورزشی گفته می شود که به

عقیده باستان‌شناسان و تاریخ‌نویسان در یونان باستان به انجام می‌رسیده و در اواخر قرن ۱۹ میلادی از نو احیا شد. در دوره باستان، جشن‌ها ابتدا جنبه مذهبی داشته و برای ادای احترام به زئوس (پادشاه خدایان یونان) در صحن مربوط به او در المپیا برگزار می‌شد. در یونان باستان، شرکت‌کنندگان متشکل از مردانی بودند که ثروت و وقت کافی پرداختن به تمرین ورزشی را داشتند. پس از احیای مسابقات در دوران مدرن، تا دهه هفتاد قرن بیستم میلادی شرکت‌کنندگان حتماً باید ورزشکاران غیر حرفه‌ای می‌بودند، ولی طی دهه هشتاد قرن بیستم، درها به روی ورزشکاران حرفه‌ای هم باز شد. بعد از گذشت سال‌ها از احیا شدن، المپیک تبدیل به معتبرترین و بزرگترین رویداد ورزشی در سراسر جهان شد. امروزه بسیاری از ورزشکاران آرزوی شرکت و مدال آوردن در المپیک را دارند (التیامی، ۱۳۹۴: ۱۵۰). افراد در این مسابقات به صورت شخصی شرکت می‌کردند نه به عنوان نمایندگان شهر یا ناحیه‌ای خاص. تمرکز اصلی این مسابقات بر روی ویژگی‌های مردانه مانند قدرت و ورزیدگی که فرهنگ یونانی آن زمان ارج می‌نهاد، پایه‌گذاری شده بود. بر خلاف سنت جاری در ناحیه مدیترانه که بر پوشیدگی تأکید داشت، شرکت‌کنندگان برهنه در مسابقات شرکت می‌کردند - به عنوان مثال، کلمه «ژیمناستیک» از کلمه یونانی به معنی «برهنه» می‌آید (بهرامی، ۱۳۹۳: ۱۰). مورخین نظریات متفاوتی جهت توضیح این موضوع ارائه کرده‌اند: حضور برهنه در بین عموم مردم بدون اینکه شخص تحریک جنسی بشود، نشانگر کنترل شخص بر خودش یا به عنوان بخشی از مراسم مذهبی بود که بر مفهوم گذرا بودن تأکید می‌کرد یا عقیده به اینکه برهنگی قدرت جادویی به آن‌ها در مقابل صدمات می‌داد یا اینکه برهنگی لباس مخصوص افراد از طبقه بالا بود... بدین ترتیب، یونانی‌ها برهنگی را خجالت‌آور نمی‌دانستند. در فراز و نشیب تاریخ یونان و آثار کشف شده در سال ۷۶۶ پیش از میلاد مسیح در می‌یابیم که «تیمائوس» نخستین مورخ یونانی در نوشته‌های خود از مردی بنام «کره ابوس» یاد کرده است که در راه رفتن از همه سریعتر بوده است. این جشن‌ها بیشتر از آن جهت که عاملی برای ورزیده شدن و آماده کردن جوانان برای مقابله با هر نوع تجاوز به خاک یونان بود، رونق گرفت. رشته‌های ورزشی برگزار شده در ادوار مختلف این مسابقات شامل ماده‌های مختلف مسابقات دو، پرش، پرتاب دیسک، پنجگانه باستانی، مشت‌زنی، کشتی، پانکریشن، اسب‌دوانی و ارا به‌رانی می‌شد (التیامی، ۱۳۹۴: ۱۵۲). در المپیک مسکو در سال ۱۹۸۰ و المپیک لس‌آنجلس در سال ۱۹۸۴ طرفین درگیر در جنگ سرد بازی‌های یکدیگر را تحریم کردند. ایالات متحده به همراه ۶۴ کشور دیگر از جمله ایران، المپیک مسکو در سال ۱۹۸۰ را به دلیل حمله شوروی به افغانستان تحریم کردند و تنها ۱۶ کشور غربی و در مجموع، ۸۰ کشور در بازی‌های المپیک مسکو حضور یافتند. از سال ۱۹۵۶ تاکنون این کمترین تعداد کشور حاضر در المپیک بوده است. اتحاد جماهیر شوروی و ۱۴ عضو بلوک شرق (بجز رومانی) هم در دوره بعدی المپیک با بیان این مطلب که امنیت ورزشکارانشان تأمین نیست، در المپیک لس‌آنجلس در سال ۱۹۸۴ حضور نیافتند. تحریم‌کنندگان بازی‌های المپیک سال ۱۹۸۴ هم‌زمان با المپیک لس‌آنجلس در سال ۱۹۸۴ در ماه‌های ژوئیه - اوت در مسکو بین خودشان بازی‌هایی موسوم به جام دوستی را انجام دادند. جمهوری اسلامی ایران به دلیل تغییر مکان مسابقات از تهران به لس‌آنجلس به دلیل شکل‌گیری انقلاب اسلامی، المپیک لس‌آنجلس در سال ۱۹۸۴ را تحریم کرد - جمهوری اسلامی ایران تنها کشوری است که هر دو المپیک (۱۹۸۰ و ۱۹۸۴) را تحریم

کرده است (بهرامی، ۱۳۹۳: ۱۲). در سال ۱۹۸۸ کره شمالی در اعتراض به اینکه با کره جنوبی میزبان مشترک نشده است، در المپیک سئول شرکت نکرد. سه کشور کوبا، اتیوپی و نیکاراگوئه هم به دلیل مشکلات اقتصادی و عدم توانایی فرستادن ورزشکاران خود همگی از حضور در بازی‌ها انصراف دادند، اما برای اینکه توسط IOC تحریم نشوند، رسماً اعلام کردند که این بازی‌ها را تحریم کرده‌اند. ایران بعد از انقلاب اسلامی، همواره مسابقات خود را با اسرائیل بایکوت کرده است - ایران این کار را به طور واضح انجام نمی‌دهد و از راه‌های مشابه استفاده می‌کند تا از تحریم توسط کشورهای دیگر خود را برهاند. در المپیک ۲۰۰۴ در آتن، جودوکار ایرانی آرش میر اسماعیلی به عمد با پرخوری زیاد و افزایش وزن بیش از حد مجاز از مسابقه با حریف اسرائیلی خود (ایهود واکس) محروم شد. چنین اتفاقی در تاریخ برگزاری مسابقات المپیک بی سابقه بوده است (صابوچی، ۱۳۸۹: ۷۶). چندین سازمان در برقراری بازی‌های المپیک نقش دارند. آن‌ها در کنار هم نهضت المپیک را شکل می‌دهند. قوانین و راهکارهایی که این سازمان‌ها بر اساس آن فعالیت می‌کنند در بخش المپیک بیان شده است. کمیته بین‌المللی المپیک (IOC) که اکنون توماس باخ ریاست آن را بر عهده دارد، قلب نهضت المپیک را تشکیل می‌دهد. از این کمیته به عنوان دولت المپیک یاد می‌شود، زیرا کار حل و فصل مشکلات، تصمیم‌گیری‌های حیاتی مانند انتخاب میزبان مسابقات و برنامه‌ریزی برای المپیک بر عهده این کمیته است. سه سازمان در سطحی تخصصی کمیته المپیک را تشکیل می‌دهند:

فدراسیون بین‌المللی (IFs)، هیئت‌های کنترل‌کننده هر ورزش (برای مثال، فیفا یا فدراسیون بین‌المللی فوتبال و فدراسیون بین‌المللی والیبال) و کمیته ملی المپیک (NOCs) که نهضت‌های المپیک در هر کشور را هدایت و کنترل می‌کنند - برای مثال، کمیته المپیک ایالات متحده یا کمیته ملی المپیک در ایالات متحده. کمیته برنامه‌ریزی برای بازی‌های المپیک (OCOGs) مسئول کنترل رویدادهای خاص در المپیک است. در حال حاضر نهضت المپیک ۲۰۲ عضو NOC و ۳۵ عضو IF دارد و OCOGها قبل از هر المپیک تشکیل می‌شوند و پس از خاتمه آن و کامل شدن گزارش‌های کتبی منحل می‌گردند. به بیان دیگر، نهضت المپیک متشکل از هر شخص و ارگانی است که در المپیک نقش دارند، مثل هیئت‌های داوری ورزش ملی، ورزشکاران، رسانه‌ها و حمایت‌کنندگان بازی‌های المپیک. اغلب بازی‌های المپیک در شهرهای اروپایی و آمریکای شمالی برگزار شده‌اند و تنها چند دوره معدود از بازی‌ها در مکان‌های دیگر بوده که این مکان‌ها نیز محدود به شهرهای آسیای شرقی می‌شود. تمامی پیشنهادها برای برگزاری المپیک از سوی آفریقا و آمریکای جنوبی رد شده‌اند. بسیاری بر این باورند که بازی‌های المپیک باید در مناطق فقیرتر دنیا نیز برگزار شود. اقتصاددانان به این نکته اشاره می‌کنند که سرمایه‌گذاری‌های عظیم زیربنایی می‌تواند شهرهای فقیرتر را پس از برگزاری بازی‌ها به شهرهایی با تولید ناخالص داخلی بیشتر تبدیل کند (التیامی، ۱۳۹۴: ۱۰۱). جدای از عناصر سنتی، کشور میزبان هم نمایش‌های هنری از رقص و تئاتر مرسوم در آن کشور را اجرا می‌کند. عناصر سنتی بسیاری در مراسم افتتاحیه بازی‌های المپیک حضور دارند. مراسم معمولاً با برافراشته شدن پرچم کشور میزبان و اجرای سرود ملی آن آغاز می‌شود. بخش سنتی جشن بارژه ملت‌ها شروع می‌شود که در آن ورزشکاران هر کشور به ترتیب در ورزشگاه رژه می‌روند. ورزشکار برجسته هر کشور پرچم آن کشور را در جلوی گروه ورزشکاران آن کشور حمل می‌کند.

به طور سنتی (که از المپیک تابستانی ۱۹۲۸ شروع شد) یونان به دلیل موقعیت تاریخی خود به عنوان مبدأ بازی‌های المپیک، اولین کشور و کشور میزبان، آخرین کشوری هستند که رژه می‌روند- استثنائاً در سال ۲۰۰۴ که المپیک در آتن برگزار شد، یونان آخرین کشوری بود که رژه رفت، ولی پرچم آن جلوتر از بقیه حمل شد. دیگر کشورهای شرکت‌کننده بر اساس حروف الفبای زبان اصلی کشور میزبان و اگر زبان آن کشور به حروف لاتین نباشد، بر اساس حروف الفبای انگلیسی رژه می‌روند. در المپیک تابستانی ۱۹۹۲ در بارسلونا، هر دو زبان اسپانیایی و زبان کاتالان زبان رسمی بازی‌ها بودند، اما به دلیل عوامل سیاسی در حاشیه استفاده از زبان کاتالان، کشورها به ترتیب بر اساس حروف الفبای زبان فرانسوی وارد شدند (شیرازیان، ۱۳۹۶: ۲۳۵). از زمان المپیک تابستانی ۱۹۲۰ پس از جنگ جهانی اول، ۶۸ سال است که پس از روشن شدن شعله المپیک کبوترها را به نشانه صلح رها می‌کنند، اما پس از اینکه چند کبوتر در آتش المپیک در زمان افتتاح المپیک تابستانی ۱۹۸۸ سوختند، این کار متوقف شد. مراسم افتتاحیه در فضای باز اجرا می‌شود. از سوی دیگر، نشانه‌های تاریخی بسیاری نیز در زمان برگزاری مراسم اختتامیه، یعنی پس از اتمام تمامی مسابقات ورزشی، به اجرا گذاشته می‌شود. در ابتدا حمل‌کنندگان پرچم از هر یک از کشورهای شرکت‌کننده در یک ردیف وارد ورزشگاه می‌شوند، اما در پشت آن‌ها دیگر ورزشکاران بدون هیچ نشانه یا دسته‌بندی خاصی رژه می‌روند. این سنت از بازی‌های تابستانی ۱۹۵۶ و به پیشنهاد دانش‌آموزی از ملبورن اجرا می‌شود. به پیشنهاد او با این کار ورزشکاران جهان در کنار یکدیگر «یک ملت» خواهند بود- در المپیک ۲۰۰۶، ورزشکاران با هموطنان خود وارد ورزشگاه شدند و در ادامه جشن همه با هم مخلوط شدند (التیامی، ۱۳۸۹: ۱۷۳). پس از سخنرانی رئیس کمیته برگزاری مسابقات المپیک کشور میزبان، رئیس کمیته ملی المپیک به ایراد سخنرانی می‌پردازد و در پایان سخنرانی خود رسماً مسابقات را خاتمه می‌بخشد. مشعل المپیک خاموش می‌شود و در حالی که سرود المپیک نواخته می‌شود، پرچم المپیک که در مراسم افتتاحیه به اهتزاز درآمده بود، از میله پرچم پایین کشیده می‌شود و به بیرون از ورزشگاه برده می‌شود. به علاوه، نهضت المپیک نمادهای بسیاری دارد که بیشتر آن‌ها نشان‌دهنده ایده‌ها و ایده‌آل‌های کوبرتین هستند. معروفترین نماد در این میان، حلقه‌های المپیک است. این پنج حلقه در هم بافته شده، نمادی از اتحاد میان پنج قاره است- آمریکا یک قاره محسوب شده است. این پنج حلقه در پنج رنگ روی زمینه سفید در پرچم المپیک کشیده شده‌اند. رنگ‌های سفید (رنگ زمینه)، قرمز، آبی، سبز، زرد و سیاه بگونه‌ای انتخاب شده‌است که هر کشوری حداقل یکی از این رنگ‌ها را در پرچم ملی خود دارد. پرچم المپیک در سال ۱۹۱۴ انتخاب شد، اما اولین بار در آنتورپ، ۱۹۲۰ برافراشته شد. این پرچم برای هر یک از جشن‌های بازی‌ها برافراشته می‌شود. شعار رسمی المپیک (Citius, Altius, Fortius) عبارتی لاتین به معنی «سریعتر، قوی‌تر، بالاتر» است. ایده‌های کوبرتین بیش از همه در آیین المپیک نمود دارد. مهمترین مسئله در بازی‌های المپیک، حضور در آن است، نه برنده شدن. همان گونه که در زندگی مهم‌ترین اصل تلاش است نه پیروزی؛ اصل مهم فتح کردن نیست، بلکه خوب جنگیدن است. آتش المپیک در جایگاه مخصوص المپیک روشن می‌شود و مشعل آن را دوندگان به صورت امدادی حمل می‌کنند. این آتش نقش مهمی در مراسم افتتاحیه بازی می‌کند. با اینکه مشعل از قبل در تاریخ بوده است، اما حمل امدادی آن از ۱۹۳۶ آغاز شد (صابونچی، ۱۳۸۹: ۷۶).

ورزش و مسابقات ورزشی علاوه بر اینکه باعث نزدیک تر شدن دشمنان می‌گردد، در موارد زیادی سبب تعمیق و تقویت روابط خوب با دوستان و همسایگان نیز می‌شود. هنری کیسینجر مشاور امنیت ملی دولت ریچارد نیکسون در ژوئیه سال ۱۹۷۱ سفری پنهانی به پکن کرد. یک سال بعد، ریچارد نیکسون، رئیس جمهور آمریکا در سفری رسمی به چین با مائوتسه تونگ دیدار نمود. اینان دیپلمات‌های غیر معمول بودند که برای بازی پینگ پنگ رفتند و در ضمن آن تاریخ را تغییر دادند؛ این برنامه هشت روزه نمایشگر تمایل دو جانبه برای آرام کردن مشکلات قدیمی میان پکن و واشنگتن بود. نخست وزیر چین چوئن لای در یک میهمانی برای میهمانان آمریکایی در «تالار بزرگ خلق» در پکن گفت: «شما فصل جدیدی در روابط بین آمریکا و خلق چین گشودید، ... من مطمئن هستم که این آغاز دوره دوستی ما، قطعاً مورد حمایت مردم دو کشور خواهد بود.» در همان روز (۱۴ آوریل) ایالات متحده یک تحریم تجاری ۲۰ ساله علیه چین را برداشت. در مثالی دیگر، می‌توان به اظهار نظر هاردینگ رئیس جمهور وقت آمریکا اشاره کرد که امیدوار بود که ادامه ارتباطات ورزشی بین ژاپن و آمریکا به بهبود روابط دو کشور کمک کند و یا در بازی‌های آسیایی ۲۰۱۴ م اینچئون کره جنوبی، مردم و مسئولان این کشور با احترام خاصی با ورزشکاران کره شمالی رفتار کردند به شکلی که زمان رژه ورزشکاران در افتتاحیه این بازی‌ها تمام تماشاگرانی که در ورزشگاه حضور داشتند با بلند شدن از جای خود و در دست گرفتن پرچم کره شمالی به تشویق آنان پرداختند (شیرازیان، ۱۳۹۶: ۲۰۹). نقش اولیه ورزش در روابط بین الملل، نقش یک دیپلماسی عمومی است؛ یعنی ورزش به حفظ منافع ملی ثانویه نظیر قابلیت رؤیت، تجلی ایدئولوژی، رشد جایگاه و مشروعیت، آزمون پیشقدمی‌ها در روابط خارجی، رشد و بهبود مبادلات تفاهم فرهنگی و کاهش پتانسیل برای کشمکش عملی از طریق بروز خصومت‌ها در زمین‌های محصور و کنترل شده، کمک می‌کند. نقش ورزش در روابط بین الملل و توسعه ملی نشان دهنده معنا و اهمیت سیاسی ورزش در بسیاری از جوامع است (کارلوس، ۲۰۱۸: ۱۶۲). شمارش مدال‌های طلا در المپیک‌ها دقیقاً بدین علت مهم است که این شمارش به سنجش مشروعیت سیاسی، مدرنیزاسیون یا عزم راسخ افراد تبدیل می‌شود. تمایل افکار عمومی جهان به کسب اخبار و اطلاعات مربوط به رویدادهای ورزشی، از یک سو و انعکاس گسترده وقایع ورزشی از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی جهانی، از سوی دیگر باعث شده است که قلمرو ورزش و روابط بین الملل روز به روز به هم نزدیکتر شوند. یکی از نقش‌های مهم ورزش در روابط بین الملل، نقش دیپلماسی عمومی است (ولفگانگ، ۲۰۱۸: ۱۲۲). بدین سان ورزش فعالیت برای همکاری و تعامل بین المللی است و کشورها از آن برای اشاعه ارزش‌ها و باورهای فرهنگی خود در قالب ورزش استفاده می‌نمایند. از این رو، شایسته است که کشورمان تمامی امکانات مادی و معنوی خود را در این زمینه بسیج نماید، چرا که اشاعه اهداف سیاسی و نمایش قدرت ملی کشور با قدرت نرم ورزش به خصوص منش پهلوانی که همواره به عنوان یک باور ورزشی ریشه در تاریخ ایران زمین دارد می‌تواند منزلتی والا در عرصه بین المللی برای جمهوری اسلامی ایران به همراه داشته باشد. شاهد این مدعا، آورد گاه جام جهانی کشتی ۲۰۱۷ در کرمانشاه بود که چند روز پس از فرمان رئیس جمهور جدید آمریکا دونالد ترامپ مبنی بر عدم صدور اجازه ورود هفت کشور مسلمان از جمله ایران اتفاق افتاد که واکنش نظام جمهوری اسلامی ایران در مورد پذیرش

کشتی‌گیران آمریکایی و مطابق با آن میهمان نوازی مردم شریف کرمانشاه از ایشان، توانست تا ضمن نشان دادن ارزش‌های والای فرهنگ ایرانی - اسلامی باعث اشاعه قدرت نرم جمهوری اسلامی گردد و واکنش‌های متعددی از ورزشکاران تیم ملی کشتی ایالات متحده را در فضای رسانه‌ای در پی داشته باشد؛ چنان‌که هر یک به بیان احساسات خود در این زمینه پرداختند و به عنوان سفیران فرهنگی جمهوری اسلامی نوعی شرمندگی سیاسی را علیه اهداف ضد ایرانی دولت متبوع خود به نمایش گذاشتند. مسئولان باید از پناسیل‌های موجود در این عرصه نهایت استفاده را جهت نیل به اهداف نظام اسلامی بنمایند. مدارس خصوصی انگلیس در نیمه دوم قرن نوزدهم تأثیر و نفوذ زیادی بر بسیاری از ورزش‌ها داشت. این مدارس به شکل‌گیری قوانین کمک کردند و تأثیر فوق‌العاده زیادی بر هیئت‌های حاکمه این ورزش‌ها داشتند (رونی، ۲۰۱۲: ۶۵).

کمیته بین‌المللی المپیک از نماینده مجمع مدیران مدارس خصوصی انگلیس دعوت کرد تا در جلسات اولیه آن‌ها حضور یابد. اعضای مجمع مدیران مدارس، رابرت لافان - مدیر مدرسه چلتنهام - را به عنوان نماینده خود برای حضور در جلسات کمیته بین‌المللی المپیک انتخاب کردند. در سال ۱۸۹۷ او یکی از اعضای کمیته بین‌المللی المپیک شد و پس از اولین حضور کمیته در لندن که به سال ۱۹۰۴ اتفاق افتاد، نقش بسیار حیاتی و سرنوشت‌سازی در شکل‌گیری انجمن المپیک بریتانیا داشت که یک سال پس از آن تأسیس شد. به نظر کوبرتن، ورزشکاران باید نجیب‌زاده باشند (ملکوئیان، ۱۳۸۸: ۱۱۱). در ابتدا این گونه تصور می‌شد که تنها ورزشکاران آماتور دارای این خصلت هستند و ورزشکاران حرفه‌ای اجازه نداشتند در بازی‌های المپیک حضور یابند. مریان شمشیر بازی که انتظار می‌رفت خود نجیب‌زاده باشند، از این قاعده مستثنی بودند. استثنا قائل شدن در مورد حرفه‌ای‌ها باعث به وجود آمدن منازعه و جنجال بسیاری در سراسر تاریخ معاصر المپیک شده است. جاوید محمد و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی عدالت طبیعی بنیان صلح طبیعی از قوانین طبیعی تا حقوق طبیعی پرداختند و اظهار کردند که نظریه عدالت طبیعی علی‌رغم کارایی بی‌ظنیر و کارکرد بسیار قدیمی‌اش در زمینه صلح، هنوز در میان آرای رایج در سطح بین‌الملل عجیب‌غریب مانده است. سيطرة اندیشه قدرت محورانه مکتب حقوق تحققی و همپرازان آن باعث شده تا اندیشه نوعی درمان طبیعی برای وضعیت بیمارگونه نظام بین‌الملل معاصر نیز همواره ابتر بمانند و روش‌های ارائه شده، تصنعی جلوه کنند. التیامی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی نقش تبعی و تسریع‌کننده ورزش در فراهم کردن شرایط صلح در بین دولت‌ها پرداختند و بیان کردند که در دنیای امروزی ورزش مدرن تعامل زیادی را با سیاست داخلی و بین‌المللی پیدا کرده و این باور ایجاد شده است که ورزش می‌تواند در ارتقای سطح توسعه، ایجاد صلح و حل کشمکش‌ها نقش داشته باشد. ورزش بین‌المللی - که ترکیبی از عواملان دولتی و غیردولتی است - در برخی مواقع به عنوان موضوع مناسب بحث‌های دیپلماتیک در نظر گرفته می‌شود. اجتماعات بزرگ ورزشی مثل المپیک و جام‌های جهانی می‌تواند کشورها را در کنار یکدیگر جمع کند و منجر به شکل‌گیری روابط نزدیک و صمیمانه‌تر بین کشورها شود. در این صورت دیپلماسی ورزشی بهترین کارایی خود را بروز می‌دهد و ملت‌ها می‌توانند صلح، دوستی و تعاون خود را نشان بدهند. موسوی (۱۳۹۶) بر آن است که صلح مصدر است و به معنی آشتی و تسالم و توافق می‌باشد. اصطلاح صلح عبارت است از: «تراضی و تسالم بر امری، خواه تملک عین باشد با منفعت و یا اسقاط دین و یا حق و یا

غیر آن. صلح ممکن است یا در مورد رفع تنازع موجود و یا جلوگیری از تنازع احتمالی یا در مورد معامله و غیر آن واقع شود؛ یعنی در هر مورد که حقی بین دو نفر مشتبه است، یا مورد نزاع قرار گرفته است یا هدف این است که از تنازع احتمالی پرهیز شود. عقدی که بر این مبنا و گذشت‌های متقابل طرفین واقع می‌شود صلح است، هر چند که نتیجه آن ایجاد حق یا انتقال یا اسقاط آن حق باشد. صلح بدوی، معامله مستقلی است که مبتنی بر تسالم می‌باشد و در ردیف بیع و هبه و اجاره یکی از عقود معینه است. صلح در مقام معاملات هر چند نتیجه معامله‌ای را که به جای آن واقع شده است می‌دهد، لیکن شرایط و احکام خاصه آن معامله را ندارد. بنابراین اگر مورد صلح عین باشد در مقابل عوض، نتیجه آن همان نتیجه بیع خواهد بود بدون اینکه شرایط و احکام خاصه بیع در آن مجری شود. اثر صلح در روابط طرفین و نسبت به اشخاص ثالث می‌تواند هم به سود و هم به ضرر آنان واقع شود».

۲۲۷

مرزوقی و همکاران (۱۳۹۶) معتقدند که برقراری عدالت و عدم تبعیض از راه تعلیم و ترویج مفاهیم صلح‌آمیز می‌تواند نویدبخش استفاده از این آموزه‌ها در زندگی آینده افراد باشد. به همین سبب هدف پژوهش پیش رو، تدوین برنامه درسی صلح در آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران بوده است. بر اساس نتایج به دست آمده، برنامه درسی صلح (مضمون فراگیر) دارای ابعادی چون: محتوا، منطقی، اهداف، روش‌ها و محیط یادگیری به عنوان مضامین سازمان دهنده است و هر کدام از این مضامین نیز دارای سطوح و مضامین پایه متنوعی هستند که می‌توانند برای تدوین برنامه درسی صلح به کار آیند. نتیجه آن که آموزش صلح می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا دانش و مهارت‌های لازم را برای یک زندگی صلح‌آمیز بیاموزند و این دانش و مهارت را در خانواده، تعاملات اجتماعی و در سطوح ملی و بین‌المللی به کار گیرند. بنابراین لازم است که برای آموزش و ترویج صلح نه تنها به عنوان یک مفهوم وسیع، بلکه به عنوان یک واقعیت ملموس، از همه منابع و امکانات استفاده شود.

کاظم پور و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی تاثیر آموزش صلح بر مسئولیت پذیری دانش آموزان پرداختند. یافته‌های حاصل از اجرای آزمون آنکوا نشان داد که بین دو گروه از لحاظ متغیر وابسته تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، برنامه‌های آموزش صلح باعث افزایش مسئولیت پذیری دانش آموزان می‌شود. شیرازیان و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی صلح و دیپلماسی محیط زیست در نظام آموزش عالی پرداختند و بیان نمودند که آموزش روزافزون مسائل زیست محیطی و گسترش فعالیت‌های مختلف در این عرصه، اختلافات بسیاری را در این زمینه به وجود آورده است. این اختلافات به عنوان یک منبع بالقوه عدم ثبات بین‌المللی و تهدیدی برای صلح و امنیت بین‌المللی محسوب می‌شوند. همواره حل و فصل اختلافات بین‌المللی محیط زیستی در پرتو دیپلماسی و تعاملات بین‌المللی نمود داشته است. در این راستا مناسبات کشورها و تقویت روابط بین‌الملل و پایبندی به تعهدات مشترک بین‌المللی و لزوم تبعیت از قواعد، دو مبنای بسیار مهم در تبیین نقش دیپلماسی محیط زیست، توسعه پایدار و ایجاد صلح است. با این توصیف فرآیند ایجاد و توسعه صلح و آموزش آن در پرتو دیپلماسی محیط زیست در پرتو همکاری‌ها و تعاملات بین‌المللی باید مورد مذاقه قرار گیرد.

بریمانی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی گردشگری، صلح و همگرایی منطقه‌ای (مورد مطالعه: کشورهای

ساحلی خلیج فارس) پرداختند و اظهار داشتند که در شکل سنتی از روابط بین‌الملل، دولت‌ها کنشگران اصلی عرصه بین‌الملل شناخته می‌شوند. آنان هستند که تصمیم به صلح و یا جنگ می‌گیرند، اما با پیچیده شدن فرآیندهای اقتصادی، اجتماعی و تکنولوژیکی دولت‌ها با به کارگیری متخصصان فن سالار در پوشش نهادهای فراملی گردهم می‌آیند تا در پیوند با هم به عنوان بازیگران کنش ورز زمینه ساز تشکیل اتحادیه جدید و در نهایت تحکیم همگرایی و صلح منطقه‌ای شوند. بنابراین می‌توان از چنین بستری از فعالیت (گردشگری) و گروه‌های سنی (جوانان) و با تکیه بر تجربیات جهانی از الگوی طرح دوستی (فرانکو-ژرمن) برای همگرایی و صلح منطقه‌ای در بین کشورهای ساحلی خلیج فارس بهره جست.

دلگادو^۱ (۲۰۰۳) در تحقیقی با عنوان «ترکیب ورزش و سیاست: پوشش رسانه‌ای فوتبال جام جهانی ۱۹۹۸. م فرانسه؛ رقابت ایران در برابر آمریکا» به بررسی نقش سیاست در ورزش پرداخت. دلگادو بیان می‌کند که رسانه‌های آمریکا در زمان برگزاری مسابقات در فرانسه، تبلیغات زیادی برای برقراری ارتباط بین ایالات متحده آمریکا و ایران انجام دادند.

ولفگانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۸) به بررسی این پرسش که آیا صلح پارلمانی وجود دارد؟ (مطالعه موردی: قدرت وتوی پارلمانی و مداخلات نظامی از کوزوو به داعش) پرداختند. آنها اظهار کردند که این مقاله اثر تأثیر پارلمان در سیاست امنیتی را بررسی می‌نماید. بر اساس نظریه صلح دموکراتیک، آیا دموکراسی‌هایی با قدرت وتوی پارلمانی در مشاغل نظامی کم‌تر از دموکراسی‌های بدون قدرت وتوی قدرت به سر می‌برند. با مطالعه الگوهای مشارکت در ۲۵ تا ۳۵ کشور در پنج مأموریت نظامی، این مقاله شواهد کافی برای چنین صلح پارلمانی را پیدا می‌کند و نشان می‌دهد که این بستگی به ماهیت مأموریت نظامی دارد. اگر یک مأموریت به عنوان یک نمونه آزمایشی همبستگی اتحاد- همان‌طور که در مورد OEF و جنگ عراق بود- محدودیت‌های نهادی داخلی را می‌توان از طریق سیاست‌های اتحادیه قطع کرد. با این حال، کشورها در تصمیم‌گیری در مورد استفاده از نیرو بیشتر اختیار دارند، محدودیت‌های داخلی مانند قدرت‌های پارلمانی در جنگ تأثیری قابل ملاحظه‌ای بر سیاست دولت دارد.

کارلوس و همکاران^۳ (۲۰۱۸) به بررسی دلایل صلح: تجزیه و تحلیل تلفات به بخش مراقبت‌های ویژه در طی مذاکره بر سر روند صلح جامع کلمبیا پرداختند و اعلام کردند که پس از ۵۲ سال جنگ در سال ۲۰۱۲، دولت کلمبیا مذاکراتی را با پروسه صلح آغاز کرد و تا نوامبر ۲۰۱۲ توافقنامه آتش بس را به تصویب رساند. ما قصد داشتیم تلفاتی را که قبل و در طی دوره مذاکره بر سر روند صلح جامع کلمبیا به بخش مراقبت‌های ویژه (ICU) بستری شده بود، تحلیل کنیم. یک سری از تلفات جنگی را که در یک دوره مذاکره صلح مورد نیاز مراقبت‌های ICU بود توصیف کردیم. علیرغم محدودیت‌های ما، مطالعه ما کاهش وقوع، شدت و پیامدهای آسیب‌های جنگ را کاهش می‌دهد که احتمالاً بخشی از مذاکره بر سر روند صلح است. البته این نتایج فقط

1. Delgado F.

2. Wolfgang Wagner

3. Carlos A.

باید در تفسیر روابط صلح و سلامتی به وسیله مفاهیم آنها تفسیر شود و نباید تفسیر و استفاده از آن برای هر گونه نتیجه سیاسی صورت گیرد. لذا این سوال مطرح است:

آیا نهادینه شدن آگاهی از صلح و روش های حصول به آن ارتباطی با توسعه صلح و دوستی بین الملل دارد؟

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری اطلاعات، آمیخته (کیفی و کمی) است. در مرحله اول که مطالعه تطبیقی بود، پژوهش حاضر به صورت کتابخانه ای به اجرا در آمد و به توصیف و تحلیل جامعه شناختی رویکردهای نوین ورزش های المپیک در توسعه صلح و دوستی بین الملل پرداخته شد. در مرحله دوم که مصاحبه های کیفی بود، از روش پارادایم با رویکردی پراگماتیسم استفاده شد. پس از انجام مرحله اول و گردآوری اطلاعات اولیه در باره عوامل مرتبط با توسعه صلح و دوستی بین الملل در ورزش، متن مصاحبه های نیمه ساختار یافته تهیه و اقدام به مصاحبه با خبرگان شد. پس از مصاحبه با ۱۲ نفر از مدیران ورزشی در حوزه المپیک، اشباع نظری حاصل گردید و پرسشنامه اولیه تحقیق به دست آمد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه به تایید ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی رسید و روایی سازه آن نیز با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی مورد بررسی و تایید قرار گرفت. پس از تهیه پرسشنامه نهایی تحقیق، پایایی آن نیز در یک مطالعه مقدماتی بر روی ۱۰ نفر از افراد جامعه مورد مطالعه با آزمون آلفای کرونباخ به میزان ۰/۷۹۹ به دست آمد که نشان از پایایی مناسب پرسشنامه دارد. در نهایت، پرسشنامه پس از تایید روایی و پایایی، بین جامعه تحقیق توزیع شد. جامعه آماری تحقیق را متخصصان مدیریت ورزشی در حوزه المپیک (۳۷ نفر) تشکیل می دادند. در بخش کیفی از روش نمونه گیری گلوله برفی استفاده شد. نمونه گیری تا جایی ادامه یافت که محقق به این نتیجه رسید که اطلاعات جدید، همان تکرار اطلاعات قبلی است و دیگر مفهومی جدیدی که نیاز به کد دهی جدید یا گسترش کدهای موجود داشته باشد، به دست نمی داد. در این زمان، نمونه گیری خاتمه یافت. همچنین نمونه گیری در بخش کمی به صورت غیر تصادفی طبقه ای انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. جهت ارائه داده های توصیفی از شاخص های آماری فراوانی، درصد فراوانی و رسم نمودار و جداول استفاده گردید و در تجزیه و تحلیل داده ها در بخش آمار استنباطی، ابتدا در قسمت تطبیقی تحقیق از روش تحلیل محتوای کیفی بر اساس روش پارادایم با رویکردی پراگماتیسم و سپس در بخش کمی آن از آزمون کالموگروف- اسمیرنوف و ضریب برجستگی جهت بررسی توزیع طبیعی داده ها، تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی و نیز آزمون تی جهت تعیین تناسب مدل استفاده گردید. از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ نیز بهره گیری به عمل آمد.

یافته های پژوهش

نتایج توصیفی این پژوهش پس از جمع آوری داده ها در مورد جنسیت، تاهل، سن، سابقه کار و سطح تحصیلات در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی وضعیت نمونه آماری

درصد فراوانی	فراوانی	ابعاد	
۳۳/۴	۱۱	زن	جنسیت
۶۶/۶	۲۶	مرد	
۱۷/۱۴	۷	مجرد	تأهل
۸۲/۸۵	۳۰	متأهل	
۱۲	۴	۲۰ تا ۳۰ سال	سن
۲۵/۲	۹	۳۱ تا ۴۰ سال	
۴۵/۵	۱۷	۴۱ تا ۵۰ سال	
۱۷/۴	۷	۵۰ سال به بالا	
۹/۹	۴	۰ تا ۵ سال	سابقه
۱۹/۴	۷	۶ تا ۱۰ سال	
۲۵/۲	۹	۱۱ تا ۱۵ سال	
۲۶/۴	۱۰	۱۶ تا ۲۰ سال	
۱۴	۲	۲۱ تا ۲۵ سال	
۵	۵	۲۶ بالا	
۲۵/۲	۹	کارشناسی	تحصیلات
۵۲/۵	۲۰	کارشناسی ارشد	
۲۲/۳	۸	دکتری	

جدول ۲: نتیجه آزمون بارتلت و شاخص KMO پرسشنامه بررسی نهادینه شدن آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن

۰/۷۹۹		مقدار شاخص KMO
۱۵۴۱/۰۹۹	مجذور X^2	آزمون کرویت بارتلت
۳۶	درجه آزادی	
۰/۰۰۱	سطح معنی داری	

مقدار شاخص KMO معادل ۰/۷۹۹ به دست آمد که چون شاخص به یک نزدیک است، نمونه‌های انتخاب شده برای تحلیل کفایت می‌کند. آزمون بارتلت در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد که حاکی از مناسب بودن ماتریس همبستگی برای تحلیل عاملی داده‌هاست. علاوه براین، با انجام تحلیل عاملی اکتشافی و دوران عمودی، نه عامل اصلی شناسایی گردید. البته معیار در نظر گرفتن بار هر عامل در هر پژوهش متفاوت می‌باشد؛ برخی از پژوهشگران از نقطه‌برش حداقل ۰/۳۰ و برخی دیگر از نقطه‌برش حداکثر ۰/۵۵ استفاده می‌کنند (کاظم نژاد و همکاران، ۱۳۹۰).

جدول ۳: آماره‌های توصیفی برای متغیر پژوهش

مولفه آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن	
میانگین	۳/۴۷۸۰
انحراف معیار	۰/۴۷۸۰
کشیدگی	-۰/۴۸۳

در قسمت کیفی، برای شناسایی نقش رویکردهای نوین ورزش‌های المپیکی در توسعه صلح و دوستی بین الملل، اقدام به مصاحبه با صاحب نظران، خبرگان و مدیران ارشد در این حوزه شد و سپس بر اساس ابعاد شناسایی شده و مورد تأیید افراد یاد شده و با بهره‌گیری از مبانی نظری پژوهش، به شناسایی مولفه‌ها و سپس شاخص‌ها (گویه‌ها) در بخش کمی پژوهش همت گمارده شد. نتایج حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه، در جدول ۴ ارائه شده است:

جدول ۴: نتایج تحلیل محتوای مصاحبه‌ها

کد مصاحبه شونده	مفاهیم استخراجی (پاسخ‌های ارائه شده)
۳/۵/۹/۱۱/۱۲/۸/۱۳	توجه به آگاهی فراگیران از حقوق و آزادی‌های فردی
۶/۱۳/۱۴/۸/۹/۱	توجه به آگاهی فراگیران از وضعیت صلح و جنگ در جهان معاصر
۷/۱۹/۱۴/۵/۲/۱۰	توجه به آگاهی فراگیران از عدالت اجتماعی و فرصت‌های برابر
۶/۱۱/۴/۷	توجه به آگاهی فراگیران از مبارزه با جنگ طلبی
۸/۱۰/۱/۶	توجه به آگاهی فراگیران از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی
۴/۷/۱۲/۱۴	توجه به آگاهی فراگیران از روش‌های مسالمت‌آمیز مبارزه با تبعیض
۱/۵/۹	استفاده از تصاویر مرتبط با صلح در کتاب‌های درسی
۱۳/۴/۹	استفاده از داستان‌ها و ضرب‌المثل مرتبط با صلح در کتاب‌های درسی
۲/۵/۹	تقویت مهارت‌های ارتباطی و گروهی از طریق فعالیت‌های جمعی
۱۲/۱۴	همکاری در خلق و تسهیم دانش گروهی منجر به صلح
۸/۹	توانایی اشتراک مساعی با دیگران در امور مختلف
۹/۱۳/۱۴	توجه به همیاری و مشورت در جامعه امروزی
۱۲/۱۴/۴	مشارکت فعال در مسائل، مشکلات و امور جامعه ملی و محلی
۱۱/۱۳	توجه به آگاهی فراگیران از داشتن اعتقادات و باورهای مستقل
۷/۸/۹/۱۰	توجه به پرورش خودراهبری و تنظیم رفتار شخصی در جهت ایجاد صلح
۱۲/۱۴	توجه به پرورش توانایی نقد و خودارزیابی

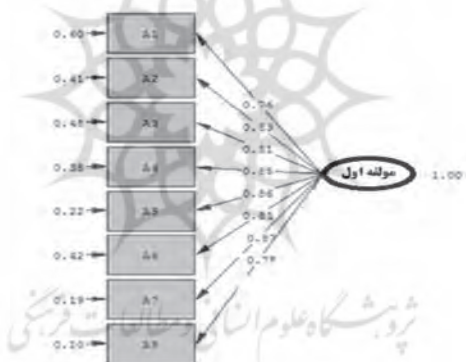
۸/۹/۱۳	توجه به پرورش مسئولیت‌پذیری در قبال وظایف و نقش‌های تفویض شده
۳/۱۵/۸	آگاهی از قوانین و مقررات اجتماعی به منظور ایجاد نظم و مسئولیت‌پذیری
۵/۹/۱۰	توجه به پرورش رفتار و عملکرد مبتنی بر قوانین و اصول اخلاقی
۱۴/۹	توجه به پرورش مفهوم ایثار و فداکاری
۷/۹/۱۳	توجه به پرورش مهارت قضاوت مسالمت‌آمیز
۱۲/۴/۶/۷	توجه به پرورش مهارت‌های مذاکره اثربخش در تعارضات
۱/۵	توجه به پرورش مهارت تحقیق در مورد علل تعارضات
۲/۱۵/۶/۱۲	شناسایی راه‌های حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات و تعارضات
۱۴/۵/۹	توجه به پرورش حفاظت از میراث فرهنگی
۱۳/۵/۹/۱۲	آشنایی با روابط متقابل انسان و محیط (زیستی، اجتماعی)
۷/۸/۳/۱۱/۱۴	احترام قائل شدن برای تنوع و تکثر در جامعه
۹/۱۱/۱۴	حق تساوی قائل شدن برای دیگران بدون در نظر گرفتن رنگ، نژاد و زبان
۵/۷/۸/۶/۹/۱۴	تجاوز نکردن به حقوق دیگران و احترام به هم‌نوع
۱/۳/۶/۱۲	توجه به افکار، ایده‌ها و نظرهای دیگران
۴/۸/۹/۱۳	بردباری و شکیبایی و مدارا با دیگران
۱/۳/۱۱/۶/۸	توجه و ابراز علاقه و محبت به دیگران
۱/۹/۱۳/۱۰/۶	تلاش برای ایجاد وحدت و یکپارچگی، یکدلی و یکرنگی در جامعه
۱۴/۱۳/۵	نگران و دل‌مشغول رفاه و آسایش دیگران بودن
۱۱/۲/۱۵/۵/۱۰/۶	احترام به قانون و حقوق دیگران
۱۰/۴/۱۵/۸/۷/۹	توجه به آگاهی فراگیران از روش‌های مسالمت‌آمیز مبارزه با تبعیض

در جدول ۴، مفاهیم اولیه حاصل از تحلیل محتوا ارائه شده است. اطلاعات جدول فوق، بیانگر محور اساسی سؤال پژوهش است. در بخش مفاهیم استخراجی، پاسخ‌های ارائه شده توسط مصاحبه‌شوندگان نشان داده شده که از کدگذاری باز به دست آمده و در ستون سمت چپ یعنی کد، کد مربوط به مصاحبه‌شونده آورده شده است. در برخی از جداول تعدادی از مصاحبه‌شوندگان، به سؤال یا سوالاتی پاسخ نداده و یا در پاسخ به برخی سؤالات به چندین عامل اشاره کرده‌اند. شاخص‌های شناسایی شده، همان گزاره‌های کلامی هستند که از پاسخ به سؤالات به دست آمده‌اند و بعد از استخراج کلیه این گزاره‌های کلامی، برخی دارای اشتراک بودند که بر اساس ادبیات و مبانی نظری موجود دسته‌بندی شدند و براساس آن مفاهیم ثانویه شکل گرفتند. در نهایت ابعاد و مولفه‌های رویکردهای نوین ورزش‌های المپیکی در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل در چهار مولفه: نهادینه شدن آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن، مهارت در حل مسالمت‌آمیز تعارضات، احترام قائل شدن به تمامی اشکال زندگی و حیات و همچنین احساس همدردی با دیگران در سطوح مختلف از مصاحبه

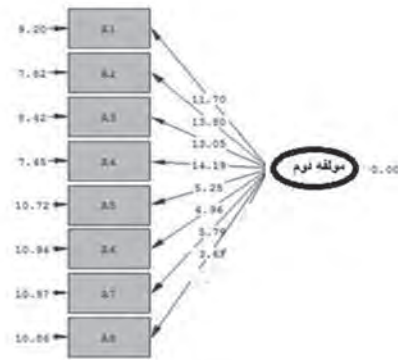
با خبرگان استخراج شد.

شکل ۱، مدل اندازه گیری متغیرهای مکنون (آگاهی از صلح و روش های حصول به آن) را در حالت تخمین استاندارد نشان می دهد. بارهای عاملی مدل در حالت تخمین استاندارد میزان تأثیر هر کدام از متغیرها و یا گویه ها را در توضیح و تبیین واریانس نمرات متغیر یا عامل اصلی نشان می دهد. به عبارت دیگر، بار عاملی نشان دهنده میزان همبستگی هر متغیر مشاهده گر (سؤال پرسشنامه) با متغیر مکنون (عامل ها) می باشد. با توجه به شکل ۱ می توان بارهای عاملی هر یک از سؤالات تحقیق را مشاهده نمود. برای مثال، بار عاملی سؤال اول در بعد آگاهی از صلح و روش های حصول به آن، $0/76$ و سؤال دوم در بعد آگاهی از صلح و روش های حصول به آن، $0/83$ می باشد. به عبارت دیگر، سؤال اول تقریباً 83 درصد از واریانس متغیر شاخص های آگاهی از صلح و روش های حصول به آن را تبیین می نماید و مقدار $0/41$ نیز مقدار خطا می باشد- مقدار واریانس که توسط سؤال اول قابل تبیین نیست- واضح است که هر چه مقدار خطا باشد، ضرایب تعیین بالاتر و همبستگی بیشتری بین سؤال و عامل مربوطه وجود دارد. مقدار ضریب تعیین عددی بین 0 و 1 است که هر چه به سمت 1 نزدیک شود، مقدار تبیین واریانس بیشتر می گردد. همان طور که بارهای عاملی نشان می دهد میزان کلیه بارهای عاملی بالاتر از $0/5$ می باشد که بیانگر روایی همگراست.

شکل ۱: مدل اندازه گیری متغیر مکنون بعد آگاهی از صلح و روش های حصول به آن در حالت تخمین استاندارد

شکل ۲، معناداری ضرایب و پارامترهای به دست آمده مدل اندازه گیری متغیرهای مکنون بعد آگاهی از صلح و روش های حصول به آن (مولفه اول) را نشان می دهد. تمامی ضرایب به دست آمده معنادار شده اند. مقادیر آزمون معناداری بزرگ تر از $1/96$ یا کوچک تر از $1/96$ - نشان دهنده معناداری بودن روابط است. مبنای تأیید یا رد شدن فرضیات (معناداری روابط) بررسی مدل در حالت ضرایب معناداری است. در سطح خطای $0/05$ و آزمون دوطرفه (پیش فرض نرمال) مقادیر بحرانی اعداد $1/96$ و $-1/96$ می باشند. چنانچه ضرایب معناداری بیشتر از $1/96$ و یا کوچک تر از $-1/96$ باشند، فرض صفر رد و فرض یک یعنی وجود ارتباط معناداری تأیید می شود.

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری‌های متغیرهای مکنون درون‌زا در حالت ضرایب معناداری

جدول ۵: آماره‌های مربوط به ضرایب تحلیل عاملی تاییدی بعد آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن

P	C.R.	Standardized Estimate	S.E.	Estimate	آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن
۰/۰۰۰	۳/۶۷	۰/۷۷	۹/۸۱۶	۱/۰۹۴	سؤال A8 <
۰/۰۰۰	۵/۷۹	۰/۸۷	۵/۹۷۴	۰/۷۰۳	سؤال A7 <
۰/۰۰۰	۴/۹۶	۰/۸۱	۴/۸۶۹	۰/۵۳۴	سؤال A6 <
۰/۰۰۰	۵/۲۵	۰/۸۶	۶/۵۹۱	۰/۷۴۸	سؤال A5 <
۰/۰۰۰	۱۴/۱۹	۰/۸۵	۷/۷۸۴	۰/۸۹۳	سؤال A4 <
۰/۰۰۰	۱۳/۰۵	۰/۸۱	۷/۷۶۷	۰/۸۹۹	سؤال A3 <
۰/۰۰۰	۱۳/۸۰	۰/۸۳	۹/۵۷۰	۰/۹۸۲	سؤال A2 <
۰/۰۰۰	۱۱/۷۰	۰/۷۶	۹/۳۹۵	۰/۹۹۵	سؤال A1 <

جدول ۶: شاخص‌های برازش مدل ساختاری بعد آگاهی از صلح

GFI	IFI	CFI	AGFI	NFI	RMSEA	X2/df	X2	Df	شاخص
۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۳	۰/۰۷۰	۲/۷۰	۷۲/۹۶	۲۷	مقدار

حاصل تقسیم شاخص مجذور کای بر درجه آزادی برابر با $۲/۷۰$ است که در مقایسه با مقدار بحرانی ۵ شاخص قابل قبولی است. شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) در این مدل برابر با $۰/۰۷۰$ است که حد مجاز حد مجاز RMSEA، $۰/۰۸$ می‌باشد. شاخص‌های GFI، AGFI و NFI به ترتیب برابر با $۰/۹۲$ ، $۰/۹۲$ و $۰/۹۳$ می‌باشد که نشان دهنده برازش بسیار مناسبی می‌باشند. با توجه به این که مقادیر این شاخص‌ها بالای $۰/۹$ است، در نتیجه نشانگر برازش خوب مدل هستند.

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، تحلیل جامعه‌شناختی رویکردهای نوین ورزش‌های المپیک در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل بود. در دنیای امروزی ورزش مدرن تعامل زیادی را با سیاست داخلی و بین‌المللی پیدا کرده و این باور ایجاد شده است که ورزش می‌تواند نقش مهمی در ارتقای سطح توسعه، ایجاد صلح و حل کشمکش‌ها بین کشورها داشته باشد. ورزش بین‌المللی که شامل ترکیبی از عاملان دولتی و غیردولتی است، در برخی مواقع به عنوان موضوع مناسب بحث‌های دیپلماتیک در نظر گرفته می‌شود. اجتماعات بزرگ ورزشی مثل المپیک می‌تواند کشورها را در کنار یکدیگر جمع کند و منجر به شکل‌گیری روابط نزدیک و صمیمانه‌تر بین کشورها شود. در این صورت ورزش‌های مسابقاتی بهترین کارایی خود را بروز می‌دهند و ملت‌ها می‌توانند صلح، دوستی و تعاون خود را به نشان بگذارند. همچنین همکاری سازمان ملل با کمیته بین‌المللی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی می‌تواند نقش موثری را در این راستا ایفا کند. این امر در طبیعت ورزش ریشه دارد که مکانی طبیعی برای ملاقات بین‌المللی به شمار می‌آید. توانایی ورزش در بسیج عمومی و تهییج احساسات، بهره‌گیری از آن جهت توسعه اقتصادی، تبلیغات رسانه‌ای، ایجاد مشروعیت و ملت‌سازی، همگرایی ملی و نقش در توسعه صلح جذابیت‌های ویژه‌ای هستند که حکومت‌ها را در توجه به ورزش ناگزیر ساخته است. خلق مفاهیم جدیدی چون دیپلماسی ورزشی بین قدرت‌های درگیر در عرصه سیاست بین‌الملل نشان از خلق عرصه‌ای جدید برای تعاملات سیاسی و تجلی فرهنگی است. ورزش به خودی خود نه سازنده است نه مخرب، بلکه در شمار ساخته‌های دست بشر است. پس جهت استفاده از ورزش برای رسیدن به صلح جهانی باید همکاری‌هایی بین سازمان‌های دولتی و غیردولتی انجام بگیرد. ایجاد صلح و همکاری، دلایل عمده‌ای است که سبب می‌شود تا ملت‌ها مشارکت در رویدادهای ورزشی را آشکارا تشویق و ترغیب کنند.

هر چند در المپیک، ملت‌های جهان با یکدیگر هم بازی می‌شوند و از این طریق، آشنایی میان فرهنگ‌ها صورت می‌گیرد و صلح و دوستی تقویت می‌شوند، اما مرزهای میان ملت‌ها، در فضای مسالمت‌آمیز و دوستانه به شکل بارزی برجسته می‌گردد و تأکید بر تعلقات ملی و تمایزات بین ملت‌ها پذیرفته شده و تأیید می‌گردد. از این منظر، ورزش‌های طرفدار کارکردی آموزشی برای یاد دادن قواعد زندگی اجتماعی و شیوه‌های سازگاری با جامعه و مرزبندی‌های مرسوم پیدا کرده است. المپیک توانسته است بیگانه‌ستیزی در جهان را کاهش دهد، موجب آشنایی مردم کشورها با یکدیگر شود و پیام‌آور صلح باشد. همچنین با ایجاد غرور ملی در مردم یک کشور موجب انسجام ملی می‌شود و با ایجاد احساس علاقه به میهن، مردم یک کشور را به هم پیوند می‌دهد.

رویکردهای نوین ورزش‌های المپیک بویژه با تأکید بر مولفه‌های آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن، مهارت در حل مسالمت‌آمیز تعارضات، احترام قائل شدن به تمامی اشکال زندگی و حیات و احساس همدردی با دیگران در سطوح مختلف می‌تواند در راستای توسعه صلح و دوستی بین‌الملل به افراد و تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان بیاموزد تا دانش و مهارت‌های لازم را برای یک زندگی صلح‌آمیز فراگیرند و این دانش و مهارت را در خانواده، تعاملات اجتماعی و در سطوح ملی و بین‌المللی به کار گیرند.

بنابراین لازم است که برای آموزش و ترویج صلح نه تنها به عنوان یک مفهوم وسیع، بلکه به عنوان یک واقعیت ملموس، از همه منابع در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل و امکانات مرتبط استفاده شود. با توجه به نتایج و تحلیل مستندات و تحقیقات پیشین، تاثیر نهادینه شدن آگاهی از صلح و روش‌های حصول به آن در توسعه صلح و دوستی بین‌الملل امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و ضرورت انجام تحقیقات بیشتر در این حوزه الزامی است.

منابع

- التیامی نیا، رضا و محمدی عزیزآبادی، مهدی. (۱۳۹۴). «نقش تبعی و تسریع کننده ورزش در فراهم کردن شرایط صلح در بین دولت ها». تحقیقات سیاسی و بین المللی. دوره ۷، شماره ۲۲، صص ۱۴۹-۱۷۹.
- بریمانی، فرامرز و حجوانی، فاطمه. (۱۳۹۶). «گردشگری، صلح و همگرایی منطقه‌ای (مورد مطالعه: کشورهای ساحلی خلیج فارس)». مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس. دوره ۴، شماره ۱۱، صص ۱۰۷-۱۲۱.
- بهرامی، شهاب و عسگری، بهمن. (۱۳۹۳). «ارتباط عملکرد کشورها در رویدادهای چند ورزشی با عملکرد آنها در بازی های المپیک». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. دوره ۱، شماره ۳.
- جاوید، محمدجواد. (۱۳۹۰). «عدالت طبیعی بنیان صلح طبیعی از قوانین طبیعی تا حقوق طبیعی». فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی). دوره ۴۱، شماره ۴، صص ۶۱-۸۱.
- شهابی، هوشنگ. (۱۳۸۳). «دیپلماسی ورزش بین ایالات متحده و ایران». گفتگو. شماره ۴۲، صص ۷-۲۶.
- شیرازیان، شیرین و طیبی، سبحان. (۱۳۹۶). «صلح و دیپلماسی محیط زیست در نظام آموزش عالی». پژوهش های روابط بین الملل. دوره ۱، شماره ۲۳، صص ۲۳۳-۲۵۴.
- صابونچی، رضا؛ فروغی پور، حمید و جوهری، مجتبی. (۱۳۸۹). «رابطه توسعه انسانی با کسب مدال المپیک». فصلنامه تحقیقات در علوم زیستی ورزشی. دوره ۱، شماره ۱، صص ۷۳-۷۹.
- صباغیان، علی. (۱۳۹۳). «دیپلماسی ورزشی». مجله مطالعات فرهنگ- ارتباطات. سال شانزدهم، شماره سی یکم، صص ۱۳۰-۱۴۰.
- لورمور، روگر و بودر، آدرین. (۱۳۹۱). ورزش و روابط بین الملل. نصرالله سجادی. تهران: نشر علوم ورزشی (حتمی)
- مرزوقی، رحمت اله؛ محمدی، مهدی؛ شمشیری، بابک و دادگر، همایون. (۱۳۹۶). «تدوین برنامه درسی صلح در آموزش عالی؛ یک مطالعه کیفی». راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی). دوره ۱۰، شماره ۵، صص ۳۸۴-۳۹۶.
- موسوی، سیدابراهیم و علی نژادی، محسن. (۱۳۹۶). «عقد صلح در مقام بیع». نشریه قانون یار. دوره ۴، شماره ۴، صص ۴۹-۶۰.
- نوع پرست، زهرا. (۱۳۸۸). «دموکراسی، عدالت و صلح». نشریه علوم سیاسی. شماره ۹، صص ۵-۲۶.
- وحید، فریدون؛ کریمیان، حبیب الله و کوپایی، محمد. (۱۳۹۱). «تاثیر وسایل ارتباطی جمعی بر همبستگی ملی جوانان و دل بستگی آنها به هویت ایرانی». مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران. سال چهارم، شماره چهارم، صص ۱۲۳-۱۳۲.
- Carlos A. Ordoñez, Ramiro Manzano-Nunez, Maria Paula Naranjo, Esteban Foianini, Cecibel Cevallos, Maria Alejandra Londoño, Alvaro I. Sanchez Ortiz, Alberto F. García, Ernest Moore, E. (2018). "Casualties of peace: an analysis of casualties admitted to the intensive care unit during the negotiation of the comprehensive Colombian process of peace". World J Emerg Surg, 13: 2. Published online 2018 Jan 16. doi: 10.1186/s13017-017-0161-2
- Delgado, F. (2003). "The fusing of sport and politics". Journal of Sport & Social

Issues, 27:293-270

- Giulianotti, R. (2011). “**Sport, Peacemaking and Conflict Resolution: A Contextual Analysis and Modelling of the Sport, Development and Peace Sector**”. *Ethnic and Racial Studies*, 34, no. 2, 207-228.
- International Olympic Committee. (2006). **Olympic Charter**.
- Lee, C. (2018). “**The Goal of Olympism: Peace on the Korean Peninsula through Olympic**”. *Research in Dance and Physical Education*, Vol. 2, No. 2, 11-29.
- Rooney, Paul. (2012). **Sport for Development and Peace: the case of Northern Ireland**. P1-69. <http://www.football4peace.eu/Downloads/Publications>.
- Spaaij, R. (2012). “**Olympic rings of peace? The Olympic movement, peacemaking and intercultural understanding**”. *Sport in Society*, 15(6): 761-774.
- Wolfgang, Wagner. (2018). “**Is there a parliamentary peace? Parliamentary veto power and military interventions from Kosovo to Daesh**”. *Br J Polit Int Relat*. 20(1): 121–134. Doi: 10.1177/1369148117745859.

